

Goed lesgeven en leren met formatief evalueren

Shirley Clarke is één van de topexperts op het gebied van formatief evalueren. Haar missie is om kinderen en jongeren in staat te stellen om zelfverzekerde leerlingen te worden die weten hoe ze moeten leren. "Formatief evalueren heeft een positief effect op het leren, de toetsresultaten, het zelfvertrouwen van kinderen, kansgelijkheid én inclusiviteit. Redenen genoeg voor scholen en leraren om er vandaag nog mee te beginnen."

Wat is formatief evalueren en wat levert het op?

"Formatief evalueren is een conceptueel raamwerk dat bestaat uit vijf elementen, die samen zorgen voor goed lesgeven en leren. Het is toepasbaar in alle leeftijdsgroepen, onderwijssectoren en vakken. Dat maakt het zo krachtig! Formatief evalueren heeft een positieve invloed op het leren en de toetsresultaten. Bovendien zijn leerlingen én leraren gelukkiger en minder gestrest."

Wat zijn de laatste inzichten en ontwikkelingen?

"Er gebeurt veel en kleine veranderingen zijn soms een enorme gamechanger. Zoals toen Carol Dweck aangaf dat haar *growth mindset* theorie verkeerd werd geïnterpreteerd. Dat je om succes te bereiken niet alleen je best moet doen, maar dat het gaat om de combinatie oefenen, inzet, tijd en input. Leraren hingen in de klas een poster op met deze woorden. Leerlingen konden ernaar kijken en zelf bedenken wat ze nodig hadden als ze vastliepen: meer oefenen of meer input? Het gevolg was dat leerlingen niet langer om hulp vroegen, maar eigenaar werden van hun eigen leerproces."

Hoe maak je formatief evalueren tot een succes?

"De hele school moet erin geloven en overtuigd zijn van de kracht van formatief evalueren. Dat begint bij schoolleiders. Zij moeten formatief evalueren adopteren

in hun visie en borgen binnen de organisatie. Ook alle leraren moeten erachter staan. Het duurt twee jaar om formatief evalueren te implementeren. Dat vraagt om commitment, ook in de uitvoering: het mag niet vrijblijvend zijn."

Hoe creëer je een leercultuur binnen de school?

"Je hebt een growth mindset nodig, zodat kinderen weten hoe hun brein werkt en dat intelligentie iets is wat je kunt ontwikkelen. Leerlingen durven uitdagingen aan te gaan en zijn niet bang voor tegenslagen of om fouten te maken. Het is verder belangrijk dat er een leertaal is in de school."

Moet je summatief toetsen vervangen door formatief toetsen?

"Nee, je hebt beide vormen nodig. Formatief toetsen maakt het leren mogelijk, terwijl je met summatief toetsen meet waar de leerling zich bevindt in het leerproces. Het is overigens wel belangrijk dat je leerlingen nooit een cijfer geeft als ze nog aan het leren zijn, want dan stopt het leerproces. De leerling denkt dan dat het goed genoeg is of: 'Laat maar, ik leer het nooit!'"

Waar kun je als leraar mee beginnen?

"Het allerbelangrijkste is dat je de zelfeffectiviteit van leerlingen vergroot. Zet leerlingen met verschillende capaciteiten bij elkaar en stop met het geven van externe beloningen, zoals stickers. Het leren is de beloning en vergelijken kan demoraliserend werken. Geef taak-

gerelateerde feedback in plaats van ego-gerelateerde feedback. Laat leerlingen elkaar feedback geven en creëer een leeromgeving waarin je fouten mag maken. Zorg ook dat je elke les helder voor ogen hebt wat je wilt dat leerlingen leren en welke kennis en vaardigheden hiervoor nodig zijn."

Welke feedback is het meest waardevol?

"Je hebt alle vormen van feedback nodig: van de leraar aan de leerling, van de leerling aan de leraar en leerlingen die elkaar feedback geven. De feedback van de leerling aan de leraar is heel belangrijk. Daardoor weet je wat de leerling op dit moment weet en denkt, en wat je als leraar moet doen."

Hoe draagt formatief evalueren bij aan kansengelijkheid en inclusiviteit?

"De verwachtingen van de leraar werken als een *self-fulfilling prophecy*. Om geen 'valse barrières' op te werpen, is het belangrijk om te werken met heterogene groepen. Voor elk kind gelden dezelfde leerintenties en succescriteria. Je differentieert met de activiteiten, maar *nóóit* met het leerdoel. Verder is het goed om leerlingen willekeurig aan elkaar te koppelen en ze vaak van gesprekspartner te laten wisselen. Hoogvliegers en laagvliegers kunnen elkaar dingen leren."

Heb je nog meer voorbeelden?

"Er staan veel voorbeelden in mijn boeken en op mijn site. Maar ik zeg niet graag 'je moet dit of dat' en je bent eigenlijk nooit klaar. Formatief evalueren gaat over goed leren. Het is een manier van werken, een *way of life*, die op een gegeven moment zo logisch is, dat je zelf vormen verzint en onderzoekt wat er op jouw school en in jouw klas werkt."

Hoe weet je wanneer je geslaagd bent?

"Je hebt een succesvolle formatieve of feedbackcultuur gecreëerd als het leerproces leidend is. Je zult dan zien dat de toetsresultaten binnen de hele school omhoog gaan. Je doet het goed als je een willekeurig leslokaal kunt binnenlopen en de leerlingen jou kunnen vertellen wat de leerintentie van de les is. Als zij de succescriteria kennen, weten hoe ze die kunnen bereiken en wat ze moeten doen als ze vastlopen. Je weet dat het werkt door met de kinderen te praten." ♦

Het volledige interview met Shirley Clarke lees je op onze site

Lees verder op pagina 8 voor praktische tips en ervaringen van onze onderwijsadviseurs!

OVER SHIRLEY CLARKE

Shirley Clarke is een van de topexperts op het gebied van formatief evalueren. Ze begon haar carrière als leraar in het basisonderwijs en werkte daarna onder meer voor de Inner London Education Authority en als lector/onderzoeker aan het Institute of Education aan de Universiteit van London. Tegenwoordig is Shirley onderzoeker, trainer, adviseur en auteur. Ze begeleidt leerteams op scholen in Engeland, Amerika én Nederland, en moedigt leraren aan om kinderen eigenaar te maken van hun leerproces en te experimenteren met ideeën en praktische vormen van formatief evalueren.

TIPS

Formatief evalueren

- Stel leerintentie en succescriteria vast: wat wil ik dat mijn leerlingen (vandaag, dit semester en schooljaar) leren en welke kennis en vaardigheden hebben ze hiervoor nodig?
- Loop rond in de klas en luister naar de feedback die je leerlingen jou geven. Wat weten ze nu? Hebben ze eerdere lessen onthouden? Kun je door of moet je je lesplan aanpassen?
- Laat leerlingen zien hoe succes eruit ziet met geanonimiseerde voorbeelden uit het verleden.
- Koppel leerlingen lukraak aan elkaar – laat ze hun naam op een ijsstokje zetten en gooi die in een bak of grabbelton – en laat ze vaak van gesprekspartner wisselen.
- Geef taakgerichte feedback in plaats van ego gerelateerde feedback: "Dat heb je goed gedaan" in plaats van "Wat ben je toch slim".
- Gooi je stickers uit het raam! Externe beloningen werken niet, het leren is de beloning.
- Laat leerlingen zich niet vergelijken met elkaar, alleen met zichzelf.
- Oefen, herhaal en stel vragen. Dat helpt leerlingen om kennis op te slaan in het langetermijngeheugen.
- Omarm fouten en tegenslagen: "Wat een mooie fout, laten we hier samen van leren".
- Vraag jezelf voortdurend af: "Waarom doen we dit? Wat heeft de meeste impact?"